

DO 20.04.23 - CONCERTZAAL

BRUSSELS PHILHARMONIC

DIRK VERMEULEN, DIRIGENT

SYLVIA HUANG, VIOOL

Mozart, vioolconcerto

CULTUURCENTRUM HASSELT, Kunstlaan 5, B-3500 Hasselt

CCHA.BE

DO 20.04.23 - CONCERTZAAL

BRUSSELS

PHILHARMONIC

DIRK VERMEULEN, DIRIGENT

SYLVIA HUANG, VIOL

Mozart, vioolconcerto

samenstelling programmaboek: Riet Jaeken

PROGRAMMA

Wolfgang Amadeus Mozart ¹⁷⁵⁶⁻¹⁷⁹¹

Le Nozze di Figaro: Ouverture, KV 492

Violconcerto nr. 5 in la groot, KV 219

Allegro aperto – Adagio – Allegro aperto

Adagio (E major)

Rondeau – Tempo di minuetto

Pauze

Symphony nr. 41 in do groot, KV 551 (Jupiter)

Allegro vivace

Andante cantabile

Menuetto

Molto allegro

ACHTERGRONDINFORMATIE BIJ HET PROGRAMMA

Ouverture *Le Nozze di Figaro*

De opera *Le Nozze di Figaro* is gebaseerd op een blijspel van Pierre Beaumarchais. Mozart werkte eraan tussen midden oktober 1785 en april 1786. *Le Nozze* is een vervolg op *De barbier van Sevilla*, een ander blijspel van Beaumarchais. Het toneelstuk werd verboden in Wenen omdat het te onbeschaamd en te bedreigend was voor de gevestigde orde. Het was in de periode vlak voor de Franse Revolutie. Ondanks het verbod op het toneelstuk besloot Mozart om er een opera buffa van te maken. Dit deed hij samen met Lorenzo da Ponte, die in zes weken het libretto schreef, waarbij hij de tekst van het toneelstuk in poëtisch Italiaans omzette. Bovendien verwijderde da Ponte alle politieke verwijzingen. Zo werd de toespraak van Figaro tegen de erfelijkheid van adel vervangen door een boze aria gericht tegen overspelige vrouwen. De samenwerking tussen Da Ponte en Mozart werd voortgezet bij nog twee andere opera's, *Don Giovanni* en *Così fan tutte*. De opera speelt in Spanje, maar de tekst is in het Italiaans. De eerste uitvoering in Wenen in het Altes Burgtheater dateert van 1 mei 1786. Mozart zelf dirigeerde de première, spelend achter het klavier. De opera duurt in de huidige vorm drieënhalf uur. Bij de eerste uitvoering werden bovendien nog acht aria's herhaald, omdat het publiek zo enthousiast was. Keizer Jozef II vond dat het te lang duurde en stelde later een verbod in op het herhalen van gedeelten uit de opera's.

Uit brieven van Leopold Mozart, Wolfgangs vader, aan zijn dochter Nannerl blijkt, dat het script een klein ballet in de opvoering bevatte terwijl dit verboden was door keizer Jozef II. Rosenberg, de directeur van het operagebouw, scheurde daarom de betreffende bladzijden uit het libretto. Tijdens de generale repetitie werd het gedeelte met het ballet opgevoerd als een pantomime waarbij het orkest niet speelde en de spelers op het toneel een beetje heen en weer huppelden. De keizer, die onverwachts de generale repetitie bezocht, vroeg zich af waar dit op sloeg, maar kreeg als antwoord dat hij zelf ingegrepen had in het libretto. Wellicht is dit de reden geweest waarom de première van de opera werd uitgesteld van 28 april 1786 tot 1 mei 1786.

De opera had een voor die tijd ondeugend tintje aangezien het openingstoneel plaatsvond in de toekomstige slaapkamer van Figaro en Susanna. Destijds stoorde men zich vooral aan de kritiek op het gevestigde klassenstelsel en de aristocratie. Deze opera behoort, samen met *Così fan tutte* en *Don Giovanni*, tot de grote Italiaanse drie van Mozart. De ouverture wordt vaak, zoals ook vandaag, als apart stuk opgevoerd.

Vioolconcerto nr. 5

Mozart liet slechts een klein legaat aan muziek voor soloviool en orkest na. Zijn vader, Leopold, was een eerste klas vioolvirtuoos wiens *Violinschule* uit 1756 jarenlang een standaardwerk op het gebied van de viooltechniek was. Wolfgang leerde dus al op heel jonge leeftijd vioolspelen, maar dat is nooit zijn lievelingsinstrument geworden. Wanneer hij voor publiek optrad, koos hij in kamermuziek bij voorkeur de altviool, terwijl zijn grote voorkeur als componist en uitvoerend kunstenaar onmiskenbaar bij de piano lag.

Zijn vele vioolsonates bieden op een paar uitzonderingen na de violist weinig mogelijkheden om uit te blinken omdat het eerder gaat om pianosonates met vioolbegeleiding. Misschien betekenden de dwangmatige jaren onder de hoede van zijn vader dat hij een zekere afkeer van de viool kreeg. Hoe dan ook, ons resten slechts vijf vioolconcerten van hem die alle uit 1775 dateren toen de 19-jarige componist concertmeester was van het hoforkest van de Salzburgse aartsbisschop.

Mozart was 19 jaar oud en Konzertmeister aan het hof in Salzburg. Hij schreef de vijf vioolconcerti voor zijn collega-violist Gaetano Brunetti, ongetwijfeld voor uitvoering aan het hof. Mogelijk in opdracht van de aartsbisschop aan wie Mozart een grondige hekel had. De bezetting is licht en de solo's zijn sierlijk versierd. Als Mozart al poogde nog meer vioolconcerten te schrijven, kwam hij daar niet ver mee. Muziekwetenschappers beweren dat Mozart nog een aantal vioolconcerten zou hebben geschreven. Mogelijk waren dit schetsen die door anderen afgemaakt zijn of vervalsingen.

Wat de precieze aanleiding was dat Mozart zo kort na elkaar dit vijftal werken schreef, is altijd onduidelijk gebleven, maar deze werken illustreren een opmerkelijke stap vooruit in zijn ontwikkeling in deze cruciale ontwikkelingsperiode. Het eerste tweetal dateert uit april en juni 1775. De melodische charme is opvallend en de virtuoos moet schitteren, maar ze vormen geen grote uitdagingen voor de solist. In het tweede concerto lijkt de componist zelfs terug te grijpen op de gedateerde muziek van een tiental jaar eerder.

De drie latere concerti in G KV 216 dateren van september van datzelfde jaar 1775. Vooral in het laatste vond Mozart een nieuw technische uitdaging en bracht hij verdieping aan in de langzame delen.

De driedelige vorm is standaard, hoewel Mozart in dit werk de finale vult met betoverende afleidingen. Het eerste thema van het openingsdeel is ontleend aan een aria uit Mozarts meest recente opera, *Il Re Pastore*, enkele maanden eerder te zien in Salzburg. Het is moeilijk te veronderstellen dat hij ooit een tekort aan ideeën had, aangezien zijn melodieën in elk deel overvloedig aanwezig zijn; waarschijnlijker is dat hij getroffen werd door het violistische idioom van de frase en deze een betere zetting wilde geven. In de opening van het tweede deel wordt de begeleiding ingehouden tot de meest expressieve noot van de frase. Gedempte strijkers benadrukken de sereniteit van de sololijn. Een cadens markeert het slot, net als in het vorige deel. De finale is een levendige dans in drievoudige maatsoort, grotendeels gereduceerd tot de eenvoudigste texturen, alsof de baspartij ontbreekt. Twee interpolaties dringen binnen: de eerste is een elegante gavotte van korte duur in de kleine toonsoort; aanhoudende hobo's zorgen, zoals altijd bij Mozart, voor een bewijs van hoge kwaliteit. Er volgt een volks gedeelte, als een glimp van Papageno, met enkele prominente innerlijke drones, voordat het rondo-thema terugkeert. De melodie zelf is van Elzasser oorsprong, toen Mozart twee jaar later aan zijn vader schreef over een informeel concert dat hij had gegeven in het klooster Heiligkreuz bij Augsburg kon hij zeggen: *"s Avonds bij het avondeten speelde ik mijn Concerto uit Straatsburg, dat zeer vlot verliep. Iedereen prees mijn mooie zuivere*

toon." Dit verklaart niet waarom hij de melodie in het Concerto opnam, maar het herinnert ons eraan dat Mozart niet alleen een uitstekend violist was, maar ook een weergaloze klavierspeler. In overeenstemming met zijn onvoorspelbare karakter eindigt het deel niet met de gebruikelijke orkestrale opsmuk, maar met de erkenning dat de blazers inmiddels het recht hebben verdiend het werk alleen af te sluiten. Nog een weetje/uitsmijter: het vijfde vioolconcerto kreeg vanwege zijn Turkse melodieën de bijnaam 'Het Turkse Concert'.

Symfonie nr. 41, 'Jupiter'

Met zijn 41ste symfonie zette Wolfgang Amadeus Mozart zijn laatste symfonie op papier. Hij zou het werk zelf nooit live horen, en ook de bijnaam 'Jupiter' kwam niet uit zijn pen - de verwijzing naar de Olympische god werd later gegeven. En terecht: want net als Jupiter, de oppergod die regeert over de hemel, torent Mozart met deze 41ste hoog uit boven de symfonische wereld.

In het echte leven zat Mozart mijlenver van die goddelijke berg: ziek en berooid zat hij verplicht thuis, en net dat zorgde voor een erg productieve periode. De nieuwe werken stroomden uit zijn pen, en op enkele maanden schreef hij ook zijn laatste 3 symfonieën. Sommigen beschouwen die drie als een eenheid, een symfonisch trio dat het duizelingwekkende hoogtepunt van zijn oeuvre bekroont.. In zijn darkest hour bereikte Mozart zo de toppen van zijn symfonische Olympus.

Naar aanleiding van dit werk schreef Régis Dragonetti van Symfonieorkest Vlaanderen een leuk stukje met fijne, originele invalshoeken en weetjes over deze machtige symfonie.

1. Een handkusje (2'53" – 3'08")

Symfonieën schrijven is een ernstige bezigheid. Daarover was men het in de achttiende eeuw al eens. Nu, wat doet de heer Mozart na een inderdaad imposante expositie van het eerste deel? Hij breidt er een koddig staartje aan, waarin hij zijn eigenste aria *Un bacio di mano* citeert. De tekst moet je erbij denken, maar gaat over een

nog groen minnaartje dat al onder de indruk is van een handkusje en er dus goed aan zou doen de wereld wat beter te leren kennen. Allemaal goed en wel, maar wat komt zo'n lichtvoetig melodietje uit de komische opera hier doen? Niemand die het weet.

2. Een trucje

(14'11" – 14'43" / vreemde maat op 14'33")

Het trage deel, eveneens in sonatevorm, staat in de verwante toonaard van fa groot. Niets vreemds aan. En even orthodox is het om de expositie, deel A zeg maar, af te sluiten in de dominant, do groot in dit geval. Vandaar is het dan weer makkelijk pivoteren naar de begintonaard, om het hele spel te herhalen. Maar verdorie, net als je denkt aan te komen, maakt Mozart het ineens erg bont. Op een enkele maat tijd trekt hij het orkest door een waaier aan onverwachte akkoorden, waar ondergetekende - eerlijk gezegd - zelfs met de partituur in de hand maar moeilijk aan uit geraakt. Hoe dan ook: het werkt. Precies een goocheltruc. Je kiest een kaart, steekt die in het dek, en na ijverig schudden blijkt ze toch gewoon bovenaan te liggen.

3. Een vingeroefeningetje

(25'10" – 25'25")

Het derde deel is een menuet, gevolgd door een trio, waar de dansbare joligheid onderbroken wordt door een donderslag. Een dramatische akkoordprogressie onder een aangehouden basnoot stuwt de muziek richting mi groot. Maar de spanning is van korte duur. Terugkeren naar do groot verloopt heel braafjes via de kwintencirkel, noem het de weg van de minste weerstand. Nu, zo gek is dat nu ook weer niet. Alleen is de orkestrale textuur danig dunnetjes dat het op een uitdagende manier onnozel klinkt, alsof midden de arbeid aan zijn 41ste symfonie Mozart plots zijn eerste harmonielessen onder toezicht van vader Leopold te binnen schoten.

4. Een meningsverschilletje

(33'10" – 33'30")

Het beroemdste deel van allemaal is de finale. Generaties liefhebbers hebben de lof gezongen van het absolute meesterschap dat Mozart

tentoon spreidt in de coda, een contrapuntische passage waarbij maar liefst alle vijf thema's boven, onder en door elkaar tot een briljant muzikaal geheel worden verweven. Gaan we het niet over hebben. Wel over een stukje dat vroeg in de doorwerking opduikt. Opgejutte strijkers spelen daar stoere varianten van het tweede thema (in *décalage* en afwisselend door omkering divergerend - nou zeg), maar krijgen tot viermaal toe laconiek antwoord uit de houtblazerssectie. Die laten zich allerminst intimideren door het snaargeweld en brengen onverstoord een eigen contrapunt op het eerste thema ten gehore.

BIOGRAFIEËN

Sylvia Huang

De Belgische violiste Sylvia Huang, geboren in 1994, leerde het vak van haar vader en studeerde verder aan de Académie des Arts de la Ville de Bruxelles. Ze won eerste prijzen op de National Musical Competition Belfius Classics in 2004 en de Lions European Musical Competition in 2008. Sylvia Huang deed orkestervaring op bij het European Union Youth Orchestra en werd in september 2012 tweede violiste bij het Nationaal Orkest van België; anderhalf jaar later werd ze gepromoveerd tot co-solovioliste. Sinds augustus 2014 is ze eerste violiste bij het Concertgebouworkest.

Sylvia nam deel aan verschillende internationale festivals, waaronder het B-Classic Festival, de Échappées Musicales du Médoc, het Festival Musiq'3, en het Festival van Wallonië. In mei 2019 werd ze laureaat van de Koningin Elisabethwedstrijd en won ze de Prix Musiq'3 du Public en de Canvas-Klara Prijs. Ze kreeg daarnaast de Caecilia-prijs voor Jonge Musicus van het Jaar 2019 uitgereikt door de Belgische Vereniging van de Belgische Muzikpers.

Kamermuziek is een grote passie van de violiste; samen met drie orkestcollega's vormt ze het GoYa Quartet Amsterdam. Dankzij het winnen van de prestigieuze Prix de Salon 2015, uitgereikt door de business club van het Concertgebouworkest, kon het kwartet opnamen maken van twee live-uitvoeringen van alle strijkkwartetten van Brahms en Schumann.

Dirk Vermeulen

Dirk Vermeulen is een internationaal gerenommeerd dirigent. Hij dirigeerde jarenlang het vroegere Vlaams Radio Orkest, richtte het kamerorkest Prima La Musica op en doceerde aan het Koninklijk Conservatorium Brussel. In september 2022 bracht hij een nieuwe CD uit met het Poolse (oh!) orkest rond de Poolse componisten Lipinski en Moniuszko. Van het BBC Music Magazine kreeg deze onlangs een prachtige review en 5 sterren. Dirk Vermeulen programmeert daarnaast ook samen met Guy Van Waas de middagconcerten in het Muziekinstrumentenmuseum in Brussel. Deze concertreeks bestaat al 75 jaar. Hij was op maandag 23 januari te gast in Music Matters. Dirk Vermeulen speelde lang als eerste violist bij het Orkest van de 18de eeuw en legde zich, na fysieke problemen aan zijn linkerhand, toe op het dirigeren.

Brussels Philharmonic

“De wereld heeft symfonische muziek nodig. En symfonische muziek heeft de wereld nodig.”

Dat is de overtuiging van Brussels Philharmonic. Als symfonisch orkest, opgericht in 1935 onder de vleugels van de Belgische openbare omroep, zit het in ons DNA om de symfonische wereld maximaal te ontsluiten. Door te vernieuwen met respect voor het waardevol verleden houden we symfonische muziek van gisteren, vandaag én morgen relevant en inspirerend - voor onszelf en de hele samenleving. Dat doen we vanuit de historische Studio 4 van Flagey in Brussel, samen met muziekdirecteur Kazushi Ono: hij deelt onze open en avontuurlijke geest en het rotsvaste geloof in de noodzakelijke kruisbestuiving tussen kunst, het leven en de maatschappij.

MEER KLASSIEKE MUZIEK

GHALIA BENALI, ROMINA LISCHKA & VINCENT NOIRET Call to prayer

zo 21 mei 2023 - op locatie

MARCO BEASLEY & FRANCO PAVAN Lieder en van passie en wanhoop